

รูปแบบการเผยแผ่พระพุทธศาสนาในยุควิถีใหม่ของพระสังฆาธิการ กรุงเทพมหานคร*

A MODEL OF BUDDHISM DISSEMINATION IN NEW NORMAL OF SANGHA ADMINISTRATION IN BANGKOK

พระครูปลัดเฉลิมพร อภิวิโร, พระเมธีธรรมาจารย์ (ประสาร จันทสาร์),
พระมหาภคณานุรักษ์ กิตติโสภณ

Phrakhrupalad Chalearnporn Abhivaro, Phra Medhidhammaporn (Prasarn Chanthasaro),

Phramaha Krisda Kittisopano

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

Mahachulalongkornrajavidyalaya University

Corresponding Author E-mail: chalearnporn.mcu@gmail.com

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาสภาพทั่วไป ศึกษากระบวนการ และนำเสนอรูปแบบการเผยแผ่พระพุทธศาสนาในยุควิถีใหม่ ของพระสังฆาธิการ กรุงเทพมหานคร ใช้ระเบียบวิธีการวิจัยเชิงคุณภาพ ด้วยการสัมภาษณ์เชิงลึก จากพระสังฆาธิการ บุคลากรสำนักงานพระพุทธศาสนาจังหวัด ผู้นำชุมชน ประชาชนและนักวิชาการทางด้านการจัดการเชิงพุทธ ด้วยการเลือกแบบเจาะจง จำนวน 25 รูปหรือคน ใช้แบบสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้าง และการสนทนากลุ่มเฉพาะผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 8 รูปหรือคน โดยวิเคราะห์ข้อมูลด้วยเทคนิคการวิเคราะห์เนื้อหาประกอบบริบท

ผลการวิจัยพบว่า 1. สภาพทั่วไปและปัญหาอุปสรรคในการเผยแผ่ จุดแข็ง คือ มีบุคลากรที่มีความรู้ความสามารถเป็นจำนวนมาก จุดอ่อน คือ ขาดความรู้ความชำนาญ การใช้เทคโนโลยีสารสนเทศ โอกาส คือ สื่อสารสนเทศช่วยให้การประชาสัมพันธ์การเผยแผ่พระพุทธศาสนาได้ผลดีกว้างขวาง อุปสรรค คือ การเผยแผ่ธรรมะผ่านโซเชียลมีเดีย 2. กระบวนการในการเผยแผ่พระพุทธศาสนา พบว่า มีการประชุมวางแผนการขับเคลื่อน โดยใช้หลัก PDCA มีการนำผลสัมฤทธิ์ในการดำเนินงานมาปรับปรุงแก้ไขให้สอดคล้องกับนโยบายคณะสงฆ์ที่ได้จัดทำร่วมกับหน่วยงานของรัฐ 3. รูปแบบการเผยแผ่พระพุทธศาสนาในยุควิถีใหม่ ด้านผู้ส่งสาร ประกอบด้วย รู้เข้าใจ และเข้าถึง ด้านสาร ประกอบด้วย เนื้อหาชัดเจน เข้าใจง่าย เข้ากับยุคสมัย ด้านช่องทางการสื่อสาร ประกอบด้วย รอบตัวมาเป็นสื่อในการสอน ด้านผู้รับสาร ประกอบด้วย ออกแบบหลักสูตรเหมาะสมกับความต้องการ

คำสำคัญ: รูปแบบ; การเผยแผ่พระพุทธศาสนา, ยุควิถีใหม่

Abstract

This research article aimed to study the general condition. study the process and propose a model of Buddhism Dissemination in New Normal of Sangha Administration in Bangkok using a qualitative research methodology, collected data by in-depth interviewing 25 key informants who were administrative monks, Personnel of the Provincial Buddhism Office, community leaders, people and academicians in the field of Buddhist management, purposefully selected with the structured in-depth- interview script and from 8 participants who were experts in focus group discussion and analyzed by content descriptive interpretation.

The results of the research showed that 1. The general conditions, problems, and obstacles of Buddhism dissemination were that: The strength was that there were a lot of skilled personnel; the Weakness was the lack of knowledge and expertise in using Information technology. Opportunity was information media that helped public relations for dissemination of Buddhism to be widely effective. Obstacle was spreading Dharma through social media. 2.The study results of the Buddhism dissemination was found that there was a meeting to plan the drive by using the PDCA principle. The operational results were used to improve and revise it in accordance with the Sangha's policy. 3. The model for disseminating Buddhism in the new normal consisted of the sender aspect, which consisted of knowing, understanding and reaching the receiver. The communication channel consisted of the surrounding environment as the media for teaching Dharma. The Receivers consisted of designing appropriate courses to suit their needs.

Keywords: Model; Buddhism Propagation; New Normal.

บทนำ

การเผยแผ่พุทธศาสนาปัจจุบันนั้น การสื่อสารมีความก้าวหน้าและสังคมมีความซับซ้อนและมีขนาดใหญ่มากขึ้น สังคมยุคก่อนเก่าถูกเชื่อมโยงด้วยระบบการสื่อสารหลายรูปแบบ การสื่อสารเป็นกระบวนการ (Process) ที่มีความสำคัญต่อมนุษย์ทั้งในด้านการดำเนินชีวิต สังคม เศรษฐกิจ และการศึกษา จนอาจกล่าวได้ว่า การสื่อสารเป็นฟันเฟืองของเครื่องจักรกลแห่งสังคมทำให้สังคมดำเนินไปอย่างไม่หยุดยั้ง (กิตติมา สุรสุนธิ, 2552)

พระสงฆ์ต้องมีวิธีการและเทคนิคการสื่อสารที่เหมาะสม อีกทั้งต้องเป็นกัลยาณมิตร มีความรู้พอเพียง เสียงดังกังวาน ปฏิภาณว่องไว จิตใจสะอาด มารยาทเรียบร้อย (องค์การเผยแผ่วัดประยุรวงศาวาสวรวิหาร, 2553) เป็นผู้ปฏิบัติชอบตามพระธรรมวินัยแล้วนำมาสั่งสอนแก่ประชาชน แม้ผู้ได้สดับฟังทราบเนื้อความและปฏิบัติตามก็ได้บรรลุประโยชน์สุขสมแก่ความปฏิบัติ โดยยึดถือเหล่าพระอริยสาวกผู้เผยแผ่หลักคำสอนเป็นแบบอย่างที่ดีที่ปรากฏในพระไตรปิฎก

การบริหารจัดการเผยแผ่ธรรมสู่สังคมถือว่าเป็นสิ่งที่สำคัญ เพราะการบริหารที่ดีนั้นจะต้องมีวิธีการและเทคนิคการบริหารจัดการระดับต่างๆ การบริหารกิจการคณะสงฆ์จึงถือว่าเป็นหัวใจหลักในงานบริหารกิจการคณะสงฆ์ เช่น การปกครอง การศึกษา การศึกษาสงเคราะห์ การเผยแผ่ การสาธารณูปการ และด้านการสาธารณสงเคราะห์ ตามพระธรรมวินัย กฎระเบียบของมหาเถรสมาคม (กองแผนงาน, 2552) การเผยแผ่ธรรมสู่สังคมแบบดั้งเดิม พระสงฆ์จะแสดงพระธรรมเทศนาบนธรรมาสน์ มีระเบียบวิธีปฏิบัติที่แน่นอนรูปแบบดังกล่าวนี้ได้สืบทอดมาจนถึงปัจจุบันนี้ เมื่อสังคมมีการเปลี่ยนแปลงไปเพราะสังคมความซับซ้อนไปด้วยปัญหาต่างๆ ประกอบกับความเจริญทางเทคโนโลยีการสื่อสารสมัยใหม่เข้ามามีบทบาทเป็นอย่างมาก ทำให้การเผยแผ่ธรรมะของพระสงฆ์ไทยในยุคปัจจุบันเปลี่ยนแปลงไปด้วย ทั้งรูปแบบและวิธีการ ตลอดทั้งการประยุกต์เนื้อหาสาระให้เข้ากับเหตุการณ์ปัจจุบัน พระสงฆ์เป็นผู้มีบทบาทสำคัญเพราะเป็นบุคคลากรส่วนหนึ่งของพระรัตนตรัย เป็นกำลังสำคัญของพระพุทธศาสนา (เสฐียร พันธงศรี, 2551) พระสงฆ์เป็นผู้ปฏิบัติดี ปฏิบัติชอบ ปฏิบัติตรง ปฏิบัติถูกทาง ปฏิบัติสมควร เป็นผู้ควรแก่การค่านับ ควรแก่การต้อนรับ ควรแก่ของทำบุญ ควรแก่การกราบไหว้ เป็นเนืองน่านุญอันยอดเยี่ยมของโลก มีปณิธานในการเผยแผ่และไม่เพียงแต่ท่านจะอบรมสั่งสอนหลักธรรมให้แก่พุทธศาสนิกชนเท่านั้น ท่านยังสามารถปฏิบัติตนเป็นแบบอย่างที่ดีของสังคมด้วย

รูปแบบการเผยแผ่พระพุทธศาสนาในยุควิถีใหม่ของพระสังฆาธิการกรุงเทพมหานครนั้น ยังเกิดปัญหาด้านการเผยแผ่ หลายอย่างคล้ายกันและแตกต่างกัน รวมถึงการสื่อสารที่ยังไม่ทั่วถึงบางครั้งก็ยังคงมีการดำเนินงานที่ล่าช้า การจัดกิจกรรมในทางพุทธศาสนาในแต่ละวัดยังมีการประชาสัมพันธ์ไม่ทั่วถึงกัน และเห็นได้ชัดคือการขาดความร่วมมือระหว่างวัดต่างๆ มีความขัดแย้งกันในเรื่องการบริหารภายในวัดเช่นลาสิกขาการ ยศตำแหน่งหน้าที่การงาน การศึกษาปริยัติธรรม การเผยแผ่ การสงเคราะห์ทุนการศึกษาภิกษุสามเณร และญาติโยมผู้ให้ความอุปถัมภ์บำรุงวัด และปัญหาอื่นๆ อีกหลายประการ ผู้วิจัยเห็นว่า รูปแบบการเผยแผ่พระพุทธศาสนาในยุควิถีใหม่ของพระสังฆาธิการกรุงเทพมหานคร ควรได้รับการพัฒนาในด้านความรู้ให้มากขึ้น และทราบถึงบทบาทของคณะสงฆ์ในเผยแผ่ ทราบการแสดงบทบาทในการพัฒนาองค์กรปกครองคณะสงฆ์เข้าใจ

ปัญหาอุปสรรคสาเหตุและปัจจัยอื่นๆ ให้พระสงฆ์ทั้งหลายได้พัฒนาสังคมโดยประยุกต์หลักคำสอนในทางพระพุทธศาสนาให้แก่ประชาชน สามารถใช้กลวิธีหรืออุบายที่สามารถใช้คำสั่งสอนของพระพุทธเจ้าไปสื่อสารให้เกิดความเข้าใจได้เป็นอย่างดี

จากความเป็นมาและความสำคัญของปัญหาดังกล่าวข้างต้น ผู้วิจัยจึงสนใจจะศึกษารูปแบบการเผยแผ่พระพุทธศาสนาในยุควิถีใหม่ของพระสังฆาธิการกรุงเทพมหานคร เพื่อศึกษาวิเคราะห์สภาพทั่วไปและปัญหาอุปสรรคในการเผยแผ่พระพุทธศาสนาในยุควิถีใหม่ของพระสงฆ์กรุงเทพมหานคร กระบวนการในการพัฒนาการเผยแผ่พระพุทธศาสนาในยุควิถีใหม่ของพระสงฆ์กรุงเทพมหานคร และนำเสนอรูปแบบการเผยแผ่พระพุทธศาสนาในยุควิถีใหม่ของพระสังฆาธิการกรุงเทพมหานคร

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาวิเคราะห์สภาพทั่วไปและปัญหาอุปสรรคในการเผยแผ่พระพุทธศาสนาของพระสังฆาธิการกรุงเทพมหานคร
2. เพื่อศึกษากระบวนการในการเผยแผ่พระพุทธศาสนาของพระสังฆาธิการกรุงเทพมหานคร
3. เพื่อนำเสนอรูปแบบการเผยแผ่พระพุทธศาสนาในยุควิถีใหม่ของพระสังฆาธิการกรุงเทพมหานคร

วิธีดำเนินการวิจัย

รูปแบบการวิจัย เป็นการศึกษาเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) โดยใช้การสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview) เป็นเครื่องมือในการเก็บรวบรวมข้อมูลจากผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key Informants) ประกอบด้วย กลุ่มพระสังฆาธิการ ประกอบด้วย เจ้าคณะกรุงเทพมหานคร เจ้าคณะเขต และเจ้าคณะแขวงในเขตปกครองคณะสงฆ์กรุงเทพมหานคร กลุ่มเจ้าอาวาสหรือผู้ช่วยเจ้าอาวาสในเขตปกครองคณะสงฆ์กรุงเทพมหานคร กลุ่มหัวหน้าส่วนงานราชการ ประกอบด้วย ผู้อำนวยการสำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ บุคลากรสำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ กลุ่มผู้นำชุมชนและประชาชนผู้เกี่ยวข้อง และกลุ่มนักวิชาการทางด้านการจัดการเชิงพุทธ โดยการสุ่มแบบเจาะจง (Purposive Selection) ตามลักษณะการเป็นตัวแทนของกลุ่มที่เหมาะสม จำนวน 25 รูปหรือคน และการสนทนากลุ่มเฉพาะ (Focus Group Discussion) ร่วมกับผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 8 รูปหรือคน ประกอบด้วย กลุ่มผู้เชี่ยวชาญด้านการวิจัย กลุ่มผู้เชี่ยวชาญด้านบริหารโครงการเชิงพุทธ กลุ่มผู้เชี่ยวชาญด้านการเสริมสร้างความปรองดอง โดยการสุ่มแบบเจาะจง (Purposive Selection)

ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key-Informants) ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key Informants) โดยการสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview) ผู้วิจัยได้คัดเลือกจากการสุ่มแบบเจาะจง (Purposive Selection) ตามลักษณะการเป็นตัวแทนของกลุ่มที่เหมาะสม จำนวน 25 รูปหรือคน และการสนทนากลุ่มเฉพาะ (Focus Group Discussion) ร่วมกับผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 8 รูปหรือคน

เครื่องมือการวิจัย ผู้วิจัยได้กำหนดเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยไว้ 2 ประเภท ดังนี้ (1) การสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview) เพื่อให้ได้ข้อมูลที่รอบด้านและลึกซึ้ง โดยผู้วิจัยใช้การสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้าง (Structured Interview) มีลักษณะเป็นคำถามแบบปลายเปิดเพื่อให้ได้ข้อมูลเชิงลึกตรงตามวัตถุประสงค์ของการวิจัย โดยใช้กับผู้ให้ข้อมูลสำคัญดังกล่าวข้างต้น (2) การสนทนากลุ่มเฉพาะ (Focus Group Discussion) เพื่อให้ได้ข้อมูลที่รอบด้านและลึกซึ้ง จากการร่วมพูดคุยกันระหว่างผู้วิจัยกับผู้ให้ข้อมูลสำคัญ โดยใช้แบบสนทนากลุ่มเฉพาะที่มีความสอดคล้องกับวัตถุประสงค์ของการวิจัยเพื่อให้ได้คำตอบในเชิงเหตุผลจากผู้เข้าร่วมการสนทนากลุ่มเฉพาะดังกล่าวข้างต้น

การเก็บรวบรวมข้อมูล (1) การสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth interview) เป็นการสัมภาษณ์ในรูปแบบที่ทั้งที่เป็นทางการโดยใช้ประเด็นคำถามที่มีโครงสร้าง (Structured Interview) เพื่อนำไปสู่การสนทนา ซึ่งผู้ให้ข้อมูลมีบทบาทกำหนดทิศทางของการสนทนา ร่วมกับผู้สัมภาษณ์เพื่อบรรลุเป้าหมายในการทำความเข้าใจประเด็นคำถาม และสนทนาให้ได้สาระสำคัญตามการเล่าเรื่องของผู้ให้ข้อมูลหลัก โดยครอบคลุมในประเด็นการวิจัย (2) การสนทนากลุ่มเฉพาะ (Focus Group Discussion) เป็นการเก็บรวบรวมข้อมูลเชิงคุณภาพโดยการกระตุ้นให้สมาชิกในกลุ่มขนาดกลาง โดยอภิปรายโต้ตอบแสดงความเห็น/เล่าเรื่องประสบการณ์ ตามประเด็นที่ผู้ดำเนินการสนทนา (Moderator) กำหนดขึ้นมาอย่างเจาะจงตามวัตถุประสงค์ของการวิจัย ข้อมูลหลังไหล (Flow) ออกมาจากการปฏิสัมพันธ์ในแนวราบระหว่างสมาชิกในกลุ่มด้วยตนเองและระหว่างกลุ่มสมาชิกกลุ่มกับผู้ดำเนินการสนทนา

การวิเคราะห์ข้อมูล (1) การวิเคราะห์ข้อมูลจากการวิจัยเชิงเอกสาร (Documentary Research) ผู้วิจัยได้ใช้วิธีการวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis) โดยการวิเคราะห์เนื้อหาที่ได้จากการศึกษาเอกสารต่าง ๆ อย่างเป็นระบบและมีความเชื่อมโยงกัน (2) การวิเคราะห์ข้อมูลจากการสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview) ผู้วิจัยได้ใช้วิธีการวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis) โดยผู้วิจัยพยายามรักษาสำนวนเดิมของผู้ให้สัมภาษณ์รวมทั้งปรับแก้ให้มีความชัดเจนทางการสื่อสาร ความหมาย และลดข้อความที่ซ้ำซ้อนกัน (3) การวิเคราะห์ข้อมูลจากการสนทนากลุ่มเฉพาะ (Focus Group Discussion) ที่ประกอบด้วยผู้ดำเนินการสนทนา (Moderator) ผู้จดบันทึก (Note Taker)

ผู้ช่วยทั่วไป (Assistant) และผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key Informants) โดยใช้หัวข้อปัญหาและคำถามที่สอดคล้องกับวัตถุประสงค์การวิจัย ผู้วิจัยได้ใช้วิธีการวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis) โดยพยายามรักษาสำนวนเดิมไว้

ผลการวิจัย

1. สภาพทั่วไปและปัญหาอุปสรรคในการเผยแผ่พระพุทธศาสนาของพระสังฆาธิการกรุงเทพมหานคร

ผลการวิเคราะห์สภาพแวดล้อมภายใน (จุดแข็ง) พบว่า 1. พระภิกษุสามเณรที่มีความรู้ความสามารถเป็นจำนวนมาก 2. พระภิกษุสามเณรส่วนใหญ่มีความเชี่ยวชาญและชำนาญการในการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศ 3. ผู้บริหารระดับสูงมีคุณวุฒิ วัยวุฒิ สูง มีภาวะความเป็นผู้นำสูง 4. ได้รับการอุปถัมภ์จากประชาชน 5. วัสดุอุปกรณ์ที่ทันสมัยและเพียงพอต่อการใช้งาน 6. มีการเผยแผ่ทั้งเชิงรุกและเชิงรับ 7. เปิดวัดให้เป็นแหล่งการเรียนรู้ด้านพระพุทธศาสนา การทำวัตรสวดมนต์ การแสดงพระธรรมเทศนา ในวันพระ วันเสาร์ อาทิตย์

ผลการวิเคราะห์สภาพแวดล้อมภายใน (จุดอ่อน) พบว่า 1. การใช้เทคโนโลยีสารสนเทศเพื่อเผยแผ่นี้น้อยเพราะขาดความรู้ความชำนาญ ขาดวิธีสร้างความสนใจ ขาดศูนย์กลางรวบรวมข้อมูล และกองทุนเพื่อการเผยแผ่พระพุทธศาสนาอย่างชัดเจน 2. ขาดพระสงฆ์ที่เป็นนักเผยแผ่มีความรู้และทักษะในการนำอุปกรณ์เทคโนโลยีสมัยใหม่เข้ามาใช้ ขาดการพัฒนาบุคลากร ระบบเทคโนโลยีที่ใช้อยู่ขาดความทันสมัย 3. ผู้เผยแผ่ยังขาดทักษะความพร้อมทางด้านเทคโนโลยีสารสนเทศ ขาดการสนับสนุนด้านอุปกรณ์จากหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ยังไม่มีการกระจายข้อมูลอย่างเป็นวงกว้าง 4. วัสดุอุปกรณ์ในการเข้าถึงมีราคาแพงคณะสงฆ์ไม่มีนโยบายที่ชัดเจนในการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศ ผู้ที่บวชไม่สนใจเล่าเรียน ขาดความรู้เรื่องหลักธรรมคำสอน

ผลการวิเคราะห์สภาพแวดล้อมภายนอก (โอกาส) พบว่า 1. สื่อสารสนเทศช่วยให้การประชาสัมพันธ์การเผยแผ่พระพุทธศาสนาได้ผลกว้างขวางและครอบคลุมทุกพื้นที่เข้าถึงกลุ่มของเยาวชนได้ง่าย เป็นช่องทางการประชาสัมพันธ์กิจการภายในวัด 2. พระสงฆ์มีบทบาทในการใช้ทั้งผู้รับข้อมูลและผู้ให้ข้อมูล การใช้สื่อสารสนเทศเป็นสิ่งที่จำเป็นเพื่อให้ได้เข้าถึงแก่กลุ่มวัยรุ่น หนุ่มสาว 3. การใช้อินเทอร์เน็ตถือว่าเป็นขั้นแรกของการเผยแผ่พระพุทธศาสนา โดยเฉพาะสื่อออนไลน์มีความจำเป็นและเป็นปัจจัยพื้นฐานที่สำคัญสำหรับชีวิตประจำวันของประชาชนในปัจจุบัน 4. การใช้เทคโนโลยีสารสนเทศทำการประชาสัมพันธ์เพื่อให้ประชาชนรับรู้และเข้าถึงสื่อ ต้องมีการควบคุมติดตามหากเผยแพร่สิ่งที่ไม่เหมาะสมโดยไม่เจตนาหรือรู้เท่าไม่ถึงการณ์ 5. จัดอบรมให้พระสงฆ์ผู้ที่มีความรู้ในการ

ใช้เทคโนโลยีสารสนเทศเพียงพอ มีกระบวนการทดสอบบุคลากรว่ามีความรู้ความสามารถในการใช้เครื่องมือระบบเทคโนโลยีมากนักน้อยเพียงใด

ผลการวิเคราะห์สภาพแวดล้อมภายนอก (อุปสรรค) พบว่า 1. การเผยแพร่ธรรมะผ่านทางโซเชียลมีเดีย เฟสบุ๊ก และเว็บไซต์ตลอดถึงสถานีวิฑูรย์ยังมีอยู่น้อย การจัดกิจกรรมเผยแพร่พระพุทธศาสนาไม่ได้รับความร่วมมือจากหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง บุคลากรมีความชำนาญในการใช้เทคโนโลยีมีอยู่น้อย ขาดการสนับสนุนอย่างจริงจังจากทางคณะสงฆ์ 2. วัสดุอุปกรณ์มีราคาแพงคณะสงฆ์ไม่มีนโยบายที่ชัดเจนในการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศ ขาดองค์ความรู้และขาดการฝึกฝนการใช้เครื่องมือสื่อสารเทคโนโลยีสารสนเทศ พระสงฆ์บางส่วนยังมองว่ามีความซับซ้อนจึงไม่สนใจเรียนรู้ 3. พระสงฆ์บางส่วนยังยึดติดรูปแบบเดิม ขาดการพัฒนาทักษะความรู้ในการอบรมสั่งสอน การใช้เทคโนโลยีของพระสงฆ์มีจุดมุ่งหมายที่แตกต่างกัน ประชาชนบางส่วนยังไม่เปิดใจยอมรับการเข้าถึงพระพุทธศาสนาผ่านช่องทางสื่อ 4. กลุ่มผู้สูงอายุส่วนใหญ่ไม่สามารถเข้าถึงในระบบสารสนเทศได้ ยังไม่มีกลุ่มสาธารณะสำหรับประชาชนทั่วไปเข้าร่วม 5. ประชาชนส่วนใหญ่มองว่าอุปกรณ์ทางด้านเทคโนโลยีสารสนเทศไม่ใช่สิ่งจำเป็น งบประมาณที่นำมาจัดซื้อวัสดุอุปกรณ์เทคโนโลยีสารสนเทศเพื่อการเผยแพร่มีไม่เพียงพอ

2. กระบวนการในการเผยแพร่พระพุทธศาสนาของพระสังฆาธิการ กรุงเทพมหานคร

ผลการวิเคราะห์กระบวนการในการเผยแพร่พระพุทธศาสนาของพระสังฆาธิการ กรุงเทพมหานคร ด้านการวางแผน พบว่า 1. การวางแผนดำเนินงาน 2. การวางแผนกำลังคนให้เพียงพอ 3. การวางแผนงบประมาณให้เพียงพอ 4. การวางแผนจัดการวัสดุอุปกรณ์

ผลการวิเคราะห์กระบวนการในการเผยแพร่พระพุทธศาสนาของพระสังฆาธิการ กรุงเทพมหานคร ด้านการลงมือทำ พบว่า 1. มอบหมายให้ผู้ช่วยเจ้าอาวาส หรือพระสงฆ์ภายในวัดรับผิดชอบงานเผยแพร่พระพุทธศาสนา 2. ดำเนินการร่วมกับเครือข่ายต่างๆ 3. เน้นการทำงานเป็นทีม ทีมเผยแพร่สำหรับเยาวชน มีพระสอนศีลธรรมในโรงเรียน มีทีมที่สอนกรรมฐานให้กับผู้สนใจทั่วไป และพระนักเทศในกิจกรรมโอกาสต่างๆ อันเป็นบุญพิธีหรือกุศลพิธี 4. ประสานงานเพื่อให้การเผยแพร่เป็นไปในทิศทางเดียวกัน 5. จัดการเทศนาอบรมสั่งสอนประชาชนให้เกิดศรัทธาเลื่อมใสในพระพุทธศาสนา 6. พระสังฆาธิการส่งเสริมบุคลากรไปฝึกอบรมด้านการเทศน์ 7. การเผยแพร่เป็นภาระหน้าที่ของพระสังฆาธิการ วิธีการเผยแพร่ก็ควรทำเป็นหมู่คณะ

ผลการวิเคราะห์กระบวนการในการเผยแพร่พระพุทธศาสนาของพระสังฆาธิการ กรุงเทพมหานคร ด้านการตรวจสอบ พบว่า 1. นโยบายการเผยแพร่จะเป็นไปในลักษณะการ

ส่งเสริมสนับสนุนมากกว่าการออกกฎระเบียบไปควบคุม 2. การฝึกอบรมให้มีความรู้ความสามารถก่อนที่จะไปเผยแผ่แก่พุทธศาสนิกชน 3. พระสังฆาธิการได้กำกับดูแลควบคุมการเผยแผ่อย่างถูกต้องตามกฎหมาย 4. อบรมสั่งสอนพระภิกษุ สามเณร ให้อยู่ในกรอบของพระธรรมวินัย และปฏิบัติตามกฎระเบียบของมหาเถรสมาคม 5. พระสังฆาธิการมีหน้าที่ในการควบคุมกิจกรรมของผู้เกี่ยวข้องกับการทำงานให้ได้คุณภาพตามที่ต้องการ

ผลการวิเคราะห์กระบวนการในการเผยแผ่พระพุทธศาสนาของพระสังฆาธิการ กรุงเทพมหานคร ด้านการปรับปรุงแก้ไข พบว่า 1. พัฒนาการประสานงานเพื่อการเผยแผ่เป็นไปในทิศทางเดียวกัน 2. ใช้เทคโนโลยีสารสนเทศเพื่อการเผยแผ่พระพุทธศาสนา 3. พัฒนาทางด้านวิชาการต่างๆ ให้กับพระนักเผยแผ่ 4. พัฒนาด้านจริยวัตรของพระนักเผยแผ่ 5. พัฒนาการสื่อสารให้เข้าถึง และเข้าใจง่าย

3. รูปแบบการเผยแผ่พระพุทธศาสนาในยุควิถีใหม่ ของพระสังฆาธิการ กรุงเทพมหานคร

รูปแบบการเผยแผ่พระพุทธศาสนาในยุควิถีใหม่ ของพระสังฆาธิการ กรุงเทพมหานคร 1. ด้านผู้ส่งสาร (Sender) ประกอบด้วย (1) รู้ เข้าใจ และเข้าถึง ผู้รับสารที่มีความหลากหลาย เช่น กลุ่มวัยรุ่น กลุ่มวัยทำงาน กลุ่มผู้สูงอายุ (2) แดกฉานในเนื้อหาสาระแห่งธรรมะ (3) มีความสามารถในการเลือกใช้ภาษาที่ถูกต้องตามหลักภาษา (4) สามารถแก้ไขปัญหาเฉพาะหน้าที่เกิดขึ้นได้ (5) ให้ความสำคัญกับการทำงานเป็นเครือข่าย (6) มีความสามารถที่หลากหลายในการเผยแผ่ เช่น การเขียนหนังสือ หรือบทความทางวิชาการ 2. ด้านสาร (Message) ประกอบด้วย (1) เนื้อหาและหลักธรรมที่เผยแผ่ต้องชัดเจน เข้าใจง่าย เข้ากับยุคสมัยใหม่ (2) สื่อสำหรับการสื่อสารในปัจจุบันมีการพัฒนารูปแบบอยู่เสมอ (3) มีการนำเสนอสารที่มีความหลากหลาย เช่น ผ่านการพูด ผ่านการเขียน และผ่านตัวหนังสือ (4) จัดหมวดหมู่หลักธรรมะกับกลุ่มคนที่หลากหลาย (5) คงรูปแบบเดิม รักษาหลักธรรมต้นฉบับไว้ (6) นำเสนอหลักธรรมผ่านสื่อสมัยใหม่ เช่น ทำเป็นการ์ตูนแอนิเมชัน 3. ด้านช่องทางการสื่อสาร (Chanel) ประกอบด้วย (1) นำสื่อธรรมชาติหรือสถานการณ์รอบตัวมาเป็นสื่อในการสอนธรรมะ เช่น สถานการณ์โควิด-19 (2) พัฒนาสื่อสิ่งพิมพ์ให้ทันสมัยตามยุค เช่น พัฒนาเป็น E-Books (3) เพิ่มช่องทางการสื่อสารหลายฝ่าย เช่น มีการตอบปัญหาธรรมะ ผ่านช่องทางต่าง ๆ เช่นสื่อออนไลน์ (4) มีการวิเคราะห์ช่องทางการสื่อสาร เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพในการเผยแผ่พระพุทธศาสนา (5) พัฒนาพระสงฆ์ในการใช้สื่อให้ถูกต้องและเหมาะสม (6) ตัวพระสงฆ์เองเป็นสื่อที่ดีที่สุด เป็นแบบอย่างที่ดี 4. ด้านผู้รับสาร (Receiver) ประกอบด้วย (1) พระเทศนาจะต้องออกแบบหลักสูตรให้ถูกต้องและชัดเจนเหมาะสมกับความต้องการและความสนใจ (2) บุคคลผู้รับข้อมูลข่าวสาร ต้องมีคุณสมบัติ ความสามารถ ความชำนาญในการสื่อสาร การอ่าน การฟัง การ

ตีความ การจับใจความสำคัญของผู้รับสาร (3) ทศนคติต่อเนื้อหาสาร ความรู้สึกของผู้รับสาร (4) เปิดใจยอมรับสาร และผู้ส่งสาร (5) ใช้สติปัญญาพิจารณาเนื้อหาของสาร พินิจพิเคราะห์ก่อนเสมอ

อภิปรายผลการวิจัย

การอภิปรายผลการวิจัยครั้งนี้ จะกล่าวถึงรูปแบบการเผยแผ่พระพุทธศาสนาในยุควิถีใหม่ของพระสังฆาธิการกรุงเทพมหานคร โดยผู้วิจัยจะกล่าวถึงประเด็นสำคัญและน่าสนใจและนำมาอภิปรายดังนี้

การเผยแผ่พระพุทธศาสนาในยุควิถีใหม่ของพระสังฆาธิการกรุงเทพมหานคร มีจุดแข็ง หลายประการคือ พระภิกษุสามเณรที่มีความรู้ความสามารถเป็นจำนวนมาก พระภิกษุสามเณรส่วนใหญ่มีความเชี่ยวชาญและชำนาญการในการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศ ผู้บริหารระดับสูงมีคุณวุฒิ วัยวุฒิ สูง มีภาวะความเป็นผู้นำสูง มีจุดอ่อน คือ การใช้เทคโนโลยีสารสนเทศเพื่อเผยแผ่มีน้อยเพราะขาดความรู้ความชำนาญ ขาดวิธีสร้างความสนใจ ขาดศูนย์กลางรวบรวมข้อมูล และกองทุนเพื่อการเผยแผ่พระพุทธศาสนาอย่างชัดเจน ขาดพระสงฆ์ที่เป็นนักเผยแผ่มีความรู้และทักษะในการนำอุปกรณ์เทคโนโลยีสมัยใหม่เข้ามาใช้ ขาดการพัฒนาบุคลากร ระบบเทคโนโลยีที่ใช้อยู่ขาดความทันสมัย ผู้เผยแผ่ยังขาดทักษะความพร้อมทางด้านเทคโนโลยีสารสนเทศ ขาดการสนับสนุนด้านอุปกรณ์จากหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ยังไม่มีการกระจายข้อมูลอย่างเป็นวงกว้าง มีโอกาส คือ สื่อสารสนเทศช่วยให้การประชาสัมพันธ์การเผยแผ่พระพุทธศาสนาได้ผลดีกว่าและครอบคลุมทุกพื้นที่เข้าถึงกลุ่มของเยาวชนได้ง่าย เป็นช่องทางการประชาสัมพันธ์กิจการภายในวัด พระสงฆ์มีบทบาทในการใช้ทั้งผู้รับข้อมูลและผู้ให้ข้อมูล การใช้สื่อสารสนเทศเป็นสิ่งที่จำเป็นเพื่อให้ได้เข้าถึงแก่กลุ่มวัยรุ่น หนุ่มสาว การใช้อินเทอร์เน็ตถือว่าเป็นขั้นแรกของการเผยแผ่พระพุทธศาสนา โดยเฉพาะสื่อออนไลน์มีความจำเป็นและเป็นปัจจัยพื้นฐานที่สำคัญสำหรับชีวิตประจำวันของประชาชนในปัจจุบัน มีอุปสรรค คือ การเผยแผ่ธรรมะผ่านทางโซเชียลมีเดีย เฟสบุ๊ก และเว็บไซต์ตลอดถึงสถานีวิทยังมีอยู่น้อย การจัดกิจกรรมเผยแผ่พระพุทธศาสนาไม่ได้รับความร่วมมือจากหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง บุคลากรมีความชำนาญในการใช้เทคโนโลยีมีอยู่น้อย ขาดการสนับสนุนอย่างจริงจังจากทางคณะสงฆ์ วัสดุอุปกรณ์มีราคาแพงคณะสงฆ์ไม่มีนโยบายที่ชัดเจนในการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศ ขาดองค์ความรู้และขาดการฝึกฝนการใช้เครื่องมือสื่อสารเทคโนโลยีสารสนเทศ พระสงฆ์บางส่วนยังมองว่ามีความซับซ้อนจึงไม่สนใจเรียนรู้ พระสงฆ์บางส่วนยังยึดติดรูปแบบเดิมขาดการพัฒนาทักษะความรู้ในการอบรมสั่งสอน การใช้เทคโนโลยีของพระสงฆ์มีจุดมุ่งหมายที่แตกต่างกัน ประชาชนบางส่วนยังไม่เปิดใจยอมรับการเข้าถึงพระพุทธศาสนาผ่านช่องทางสื่อ สอดคล้อง

กับงานวิจัยของ พระมหาประสาน อนุวโต (2559) ได้ทำการวิจัยเรื่อง “การพัฒนาการเผยแผ่พระพุทธศาสนาของสำนักปฏิบัติธรรมประจำจังหวัดพระนครศรีอยุธยา” ผลการวิจัยพบว่า สภาพทั่วไปของการพัฒนาการเผยแผ่พระพุทธศาสนาของสำนักปฏิบัติธรรมประจำจังหวัดพระนครศรีอยุธยามีการแบ่งแยกที่พ้องตามเพศของผู้ใช้ มี ด้านวิทยากรมีความเข้าใจหลักธรรมในพระพุทธศาสนาเป็นอย่างดี เจ้าสำนักปฏิบัติธรรมมีความเป็นผู้นำ ด้านการบริหาร เจ้าสำนักสนใจเห็นความสำคัญของการศึกษาปฏิบัติธรรมและเผยแผ่ธรรมะอย่างแท้จริง มีการจัดทำบัญชีรายรับ-รายจ่ายที่ชัดเจน และ รูปแบบการแสดงธรรมเทศนา คือ นักเทศน์แบบไม่อ่านหนังสือ แต่ถือหนังสือเทศน์เป็นคัมภีร์ประกอบไว้เพื่อเป็นการแสดงความเคารพรูปแบบการบรรยายธรรมหรือปาฐกถาธรรม คือ กล่าวธรรมะหรือแสดงธรรมโดยการยืนปาฐกถาธรรม ที่ไม่เน้นรูปแบบพิธีในการแสดงธรรมรูปแบบปฏิบัติ และวิธีฝึกปฏิบัติ คือ การจัดรูปแบบการฝึกอบรมเน้นความเป็นธรรมชาติ กลมกลืนกับธรรมชาติ ไม่เน้นสิ่งปลูกสร้างให้แปลกไปจากธรรมชาติ มีการปลูกต้นไม้เสริม ให้มีความสงบร่มรื่น

กระบวนการในการเผยแผ่พระพุทธศาสนาของพระสังฆาธิการกรุงเทพมหานครพบว่า ด้านการวางแผน ได้แก่ 1. การวางแผนดำเนินงาน 2. การวางแผนกำลังคนให้เพียงพอ 3. การวางแผนงบประมาณให้เพียงพอ 5. การวางแผนจัดการวัสดุอุปกรณ์ ด้านการลงมือทำ ได้แก่ 1. มอบหมายให้ผู้ช่วยเจ้าอาวาส หรือพระสงฆ์ภายในวัดรับผิดชอบงานเผยแผ่พระพุทธศาสนา 2. ดำเนินการร่วมกับเครือข่ายต่างๆ 3. เน้นการทำงานเป็นทีม ทีมเผยแผ่สำหรับเยาวชน มีพระสอนศีลธรรมในโรงเรียน มีทีมที่สอนกรรมฐานให้กับผู้สนใจทั่วไป และพระนักเทศน์ในกิจกรรมโอกาสต่างๆ อันเป็นบุญพิธีหรือกุศลพิธี 4. ประสานงานเพื่อให้การเผยแผ่เป็นไปในทิศทางเดียวกัน 5. จัดการเทศนาอบรมสั่งสอนประชาชนให้เกิดศรัทธาเลื่อมใสในพระพุทธศาสนา 6. พระสังฆาธิการส่งเสริมบุคลากรไปฝึกอบรมด้านการเทศน์ 7. การเผยแผ่เป็นภาระหน้าที่ของพระสังฆาธิการ วิธีการเผยแผ่ก็ควรทำเป็นหมู่คณะ ด้านการตรวจสอบ ได้แก่ 1. นโยบายการเผยแผ่จะเป็นไปในลักษณะการส่งเสริมสนับสนุนมากกว่าการออกกฎระเบียบไปควบคุม 2. การฝึกอบรมให้มีความรู้ความสามารถก่อนที่จะไปเผยแผ่แก่พุทธศาสนิกชน 3. พระสังฆาธิการได้กำกับดูแลควบคุมการเผยแผ่อย่างถูกต้องตามกฎหมาย 4. อบรมสั่งสอนพระภิกษุ สามเณร ให้อยู่ในกรอบของพระธรรมวินัย และปฏิบัติตามกฎระเบียบของมหาเถรสมาคม 5. พระสังฆาธิการมีหน้าที่ในการควบคุมกิจกรรมของผู้เกี่ยวข้องกับการทำงานให้ได้คุณภาพตามที่ต้องการ ด้านการปรับปรุงแก้ไข ได้แก่ 1. พัฒนาการประสานงานเพื่อให้การเผยแผ่เป็นไปในทิศทางเดียวกัน 2. ใช้เทคโนโลยีสารสนเทศเพื่อการเผยแผ่พระพุทธศาสนา 3. พัฒนาทางด้านวิชาการต่างๆ ให้กับพระนักเผยแผ่ 4. พัฒนาด้านจริยวัตรของพระนักเผยแผ่ 5. พัฒนาการสื่อสารให้

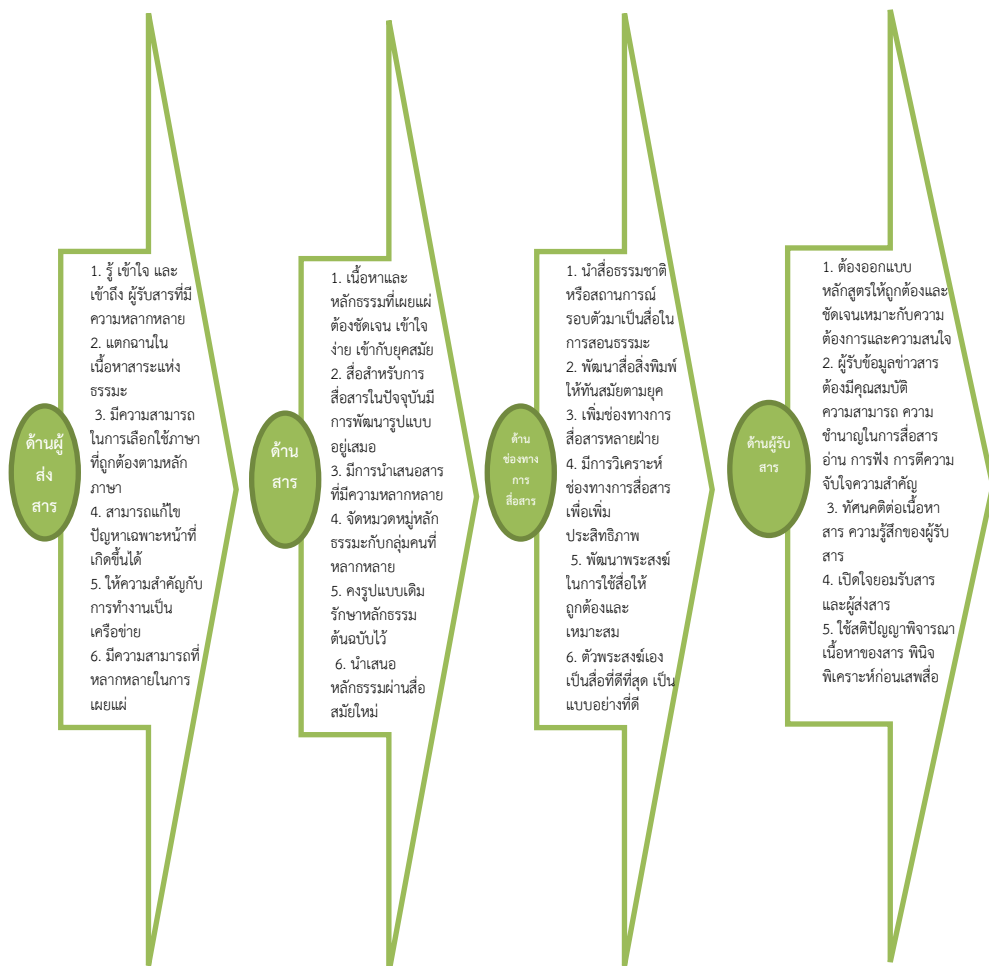
เข้าถึง และเข้าใจง่าย สอดคล้องกับงานวิจัยของภัสลดา สุวรรณวล และประสิทธิ์ พันธวงษ์ (2560) ได้วิจัยเรื่อง “กลยุทธ์การจัดการเชิงบูรณาการทางพระพุทธศาสนากับการพัฒนาในยุค Thailand 4.0” ผลการวิจัยพบว่า การเข้าถึงกลยุทธ์การจัดการเชิงบูรณาการทางพระพุทธศาสนาในยุค Thailand 4.0 ต้องให้คณะสงฆ์มีความเข้าใจในความเป็นพุทธ ประชาธิปไตยนำหลักธรรมมาพัฒนาไทยแลนด์ 4.0 ให้ครบวงจร ดังนั้นคณะสงฆ์เป็นสิ่งที่สำคัญอย่างมากหากขาดซึ่งการประพัตติธรรมจะทำให้สังคมสับสนวุ่นวายไปด้วย จึงถือได้ว่าเป็นกลยุทธ์การจัดการเชิงพุทธเป็นหัวใจที่สำคัญในการดำรงอยู่ของยุค Thailand 4.0 คือ นำกลยุทธ์ในการพัฒนาคณะสงฆ์ที่เกี่ยวข้องกับการจัดการทรัพยากรมนุษย์ให้มีความสอดคล้องตามพระราช-บัญญัติคณะสงฆ์ตลอดจนถึงกฎระเบียบที่เกี่ยวข้องกับกลยุทธ์การจัดการทรัพยากรมนุษย์ของคณะสงฆ์เพื่อส่งเสริมการสร้างทรัพยากรบุคคล คือ พระสังฆาธิการ ผู้เป็นศาสนทายาทสืบทอดอายุพระพุทธศาสนาในอนาคต ด้วยกลยุทธ์ 5 กลยุทธ์ ประกอบด้วย (1) กลยุทธ์ด้านการวางแผน มีวินัย ตรงต่อเวลา และความรับผิดชอบตนเองและสังคม (2) กลยุทธ์ด้านการสรรหา (3) กลยุทธ์ด้านการพัฒนา (4) กลยุทธ์ด้านการธำรงรักษาความสัมพันธ์ที่ดีของคณะสงฆ์ และ (5) กลยุทธ์การเป็นนักวิจัยทางด้านกิจการคณะสงฆ์

รูปแบบการเผยแผ่พระพุทธศาสนาในยุควิถีใหม่ ของพระสังฆาธิการ กรุงเทพมหานคร พบว่า ด้านผู้ส่งสาร (Sender) ประกอบด้วย 1. รู้ เข้าใจ และเข้าถึง ผู้รับสารที่มีความหลากหลาย เช่น กลุ่มวัยรุ่น กลุ่มวัยทำงาน กลุ่มผู้สูงอายุ 2. แตกฉานในเนื้อหาสาระแห่งธรรมะ 3. มีความสามารถในการเลือกใช้ภาษาที่ถูกต้องตามหลักภาษา 4. สามารถแก้ไขปัญหาเฉพาะหน้าที่เกิดขึ้นได้ 5. ให้ความสำคัญกับการทำงานเป็นเครือข่าย 6. มีความสามารถที่หลากหลายในการเผยแผ่ เช่น การเขียนหนังสือ หรือบทความทางวิชาการ ด้านสาร (Message) ประกอบด้วย 1. เนื้อหาและหลักธรรมที่เผยแผ่ต้องชัดเจน เข้าใจง่าย เข้ากับยุคสมัยใหม่ 2. สื่อสำหรับการสื่อสารในปัจจุบันมีการพัฒนารูปแบบอยู่เสมอ 3. มีการนำเสนอสารที่มีความหลากหลาย เช่น ผ่านการพูด ผ่านการเขียน และผ่านตัวหนังสือ 4. จัดหมวดหมู่หลักธรรมะกับกลุ่มคนที่หลากหลาย 5. คงรูปแบบเดิม รักษาหลักธรรมต้นฉบับไว้ 6. นำเสนอหลักธรรมผ่านสื่อสมัยใหม่ เช่น ทำเป็นการตุนแอนิเมชันด้านช่องทางการสื่อสาร (Chanel) ประกอบด้วย 1. นำสื่อธรรมชาติ หรือสถานการณ์รอบตัวมาเป็นสื่อในการสอนธรรมะ เช่น สถานการณ์โควิด-19 2. พัฒนาสื่อสิ่งพิมพ์ให้ทันสมัยตามยุค เช่น พัฒนาเป็น E-Books 3. เพิ่มช่องทางการสื่อสารหลายฝ่าย เช่น มีการตอบปัญหาธรรมะ ผ่านช่องทางต่าง ๆ เช่น สื่อออนไลน์ 4. มีการวิเคราะห์ช่องทางการสื่อสาร เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพในการเผยแผ่พระพุทธศาสนา 5. พัฒนาพระสงฆ์ในการใช้สื่อให้ถูกต้องและเหมาะสม 6. ตัวพระสงฆ์เองเป็นสื่อที่ดีที่สุด เป็นแบบอย่างที่ดี ด้านผู้รับสาร

(Receiver) ประกอบด้วย 1. พระเทศนาจะต้องออกแบบหลักสูตรให้ถูกต้องและชัดเจน เหมาะกับความต้องการและความสนใจ 2. บุคคลผู้รับข้อมูลข่าวสาร ต้องมีคุณสมบัติ ความสามารถ ความชำนาญในการสื่อสาร การอ่าน การฟัง การตีความ การจับใจความสำคัญของผู้รับสาร 3. ทักษะติดต่อเนื้อหาสาร ความรู้สึกของผู้รับสาร 4. เปิดใจยอมรับสาร และผู้ส่งสาร 5. ใช้สติปัญญาพิจารณาเนื้อหาของสาร พินิจพิเคราะห์ก่อนเสกสือ สอดคล้องกับงานวิจัยของ พระมหาฐานันดร เขมปญโญ ได้วิจัยเรื่อง “กลยุทธ์การเผยแผ่ พระพุทธศาสนาของพระบัณฑิตอาสาบนพื้นที่สูงของภาคเหนือตอนบน” ผลการวิจัยพบว่า การเผยแผ่พระพุทธศาสนาของพระบัณฑิตอาสาบนพื้นที่สูงจะประสบผลสำเร็จต้องอยู่ในองค์กรที่ดีมีการบริหารจัดการที่ดี และต้องเรียนรู้และพัฒนาตนในด้านการสื่อสารที่จะประยุกต์ใช้ในการสื่อสารกับชาวบ้าน มีทฤษฎีการสื่อสารของเดวิด เค เบอร์โล (David K. Berlo) เป็นแนวทางในการไปบูรณาการใช้ ประการที่สามพระบัณฑิตอาสาต้องเรียนรู้และพัฒนาตนในด้านหลักธรรมเพื่อการสื่อสาร มีหลักธรรมของผู้เผยแผ่ หลักธรรมที่เป็นเนื้อหาสาระ หลักธรรมที่เป็นวิธีการสื่อสาร และหลักธรรมของผู้ฟังเป็นแนวทางไปบูรณาการใช้ สำหรับแนวทางในการนำเสนอกลยุทธ์การเผยแผ่พระพุทธศาสนาของพระบัณฑิตอาสาบนพื้นที่สูงของภาคเหนือตอนบน ดำเนินการตามพันธกิจ 6 ประการ เพิ่มศักยภาพในการบริหารจัดการโครงการพระบัณฑิตอาสา อำนวยความสะดวกแก่พระบัณฑิตอาสาผู้ทำหน้าที่ สร้างศักยภาพให้แก่พระบัณฑิตอาสาในการสื่อสารตามทฤษฎีการสื่อสาร นำทฤษฎีการสื่อสารไปประยุกต์ใช้ในการเผยแผ่ สร้างศักยภาพให้แก่พระบัณฑิตอาสาให้เข้าใจหลักธรรมไปประยุกต์ใช้ตามทฤษฎีการสื่อสาร บูรณาการทฤษฎีการบริหารจัดการ ทฤษฎีการสื่อสาร และหลักพุทธธรรมไปใช้ในการเผยแผ่ สอดคล้องกับงานวิจัยของพระครูโสภณธรรมวิจารณ์ (ทรงพล อัสสุกาโร) (2559) ได้ทำการวิจัยเรื่อง “รูปแบบการเผยแผ่พระพุทธศาสนาของพระธรรมทูตในจังหวัดอ่างทอง” จากผลการวิจัยพบว่า (1) การเผยแผ่พระพุทธ ศาสนาที่เหมาะสมต้องเผยแผ่ตามประเพณีคณะสงฆ์ และตามประเพณีไทย ต้องปรับปรุงให้เหมาะสมกับสภาพสังคมปัจจุบัน และปรับประยุกต์การเผยแผ่โดยจัดเป็นคณะหรือหน่วยงานเผยแผ่หรือเป็นสถานศึกษาเป็นที่ประจำหรือครั้งคราวหรือจัดเป็นกิจกรรมพิเศษภายในวัด หรือในหมู่บ้านใกล้เคียง และ (2) รูปแบบและวิธีการเผยแผ่พระพุทธศาสนาที่มีคุณภาพ เพื่อนำมาเป็นแนวทางการเผยแผ่ของพระธรรมทูตในจังหวัดอ่างทอง พบว่า มีอยู่ 8 รูปแบบ คือ 1) รูปแบบและวิธีการเผยแผ่ธรรมแบบการแสดงธรรมเทศนา 2) รูปแบบและวิธีการเผยแผ่ธรรมแบบการบรรยายธรรมหรือปาฐกถาธรรม 3) รูปแบบและวิธีการเผยแผ่ธรรมแบบการบรรยายธรรมผ่านสื่อแพร่ภาพหรือสถานีวิทยุกระจายเสียงออกอากาศ 4) รูปแบบและวิธีการเผยแผ่ธรรมแบบการจัดโครงการส่งเสริมคุณธรรมต่างๆ 5) รูปแบบและวิธีการเผยแผ่ธรรมแบบการนำฝึกสมาธิ 6) รูปแบบ

และวิธีการเผยแพร่ธรรมแบบการนำปฎิญาณตนเป็นพุทธมามกะ 7) รูปแบบและวิธีการเผยแพร่ธรรมแบบการพัฒนาท้องถิ่น 8) รูปแบบและวิธีการเผยแพร่ธรรมแบบการทำกิจกรรมสังคมสงเคราะห์ พระธรรมทูตหรือผู้เผยแพร่พระพุทธศาสนาต้องพิจารณารูปแบบตามความเหมาะสมของปัจจัย เช่น เวลา สถานที่ ตัวผู้ฟัง และบริบทต่าง ๆ

องค์ความรู้จากการวิจัย

ภาพที่ 1 องค์ความรู้ที่สังเคราะห์จากงานวิจัย

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะที่ได้จากการวิจัย

1. คณะสงฆ์ควรประชุมวางแผน และมอบนโยบายในการดำเนินงานตามกรอบของพระธรรมวินัย กฎหมาย กฎมหาเถรสมาคม ข้อบังคับ ระเบียบ คำสั่ง มติ ประกาศ พระบัญชาสมเด็จพระสังฆราช อยู่เนืองนิตย์ เพื่อสร้างความเข้าใจที่ถูกต้องให้แก่เจ้าคณะผู้ปกครอง เป็นการถ่ายทอดแผนงานลงไปสู่วิธีการปฏิบัติ และสามารถนำไปปฏิบัติได้จริง
2. คณะสงฆ์ควรร่างนโยบายและแนวทางในการปฏิบัติ กฎระเบียบต่างๆ เพิ่มเติมขึ้นมาเพื่อรองรับการเปลี่ยนแปลงของสังคม ยุคสมัย ตลอดจนการรองรับประชาคมอาเซียน
3. คณะสงฆ์ควรเผยแพร่ทั้งเชิงรุกและเชิงรับ ในส่วนของการเผยแพร่พระพุทธศาสนาเชิงรุกนั้น คณะสงฆ์กรุงเทพมหานครมีบทบาทสำคัญในการอบรมพระภิกษุสามเณรเกี่ยวกับทักษะในการเผยแพร่พระพุทธศาสนาร่วมกับหน่วยงานราชการ เช่น สำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ กรมการศาสนา กรมประชาสัมพันธ์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย เป็นต้น

ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยครั้งต่อไป

1. ควรศึกษาประสิทธิภาพและประสิทธิผลการเผยแพร่พระพุทธศาสนาในยุควิถีใหม่ของพระสังฆาธิการกรุงเทพมหานครและจังหวัดอื่นๆ
2. ควรศึกษาการพัฒนาพุทธนวัตกรรมในการเผยแพร่พระพุทธศาสนาในยุควิถีใหม่ของพระสังฆาธิการกรุงเทพมหานครและจังหวัดอื่นๆ
3. ควรศึกษาตัวชี้วัดในการเผยแพร่พระพุทธศาสนาในยุควิถีใหม่ของพระสังฆาธิการกรุงเทพมหานครและจังหวัดอื่นๆ

เอกสารอ้างอิง

- กองแผนงาน. (2552). *คู่มือพระสังฆาธิการ*. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์การศาสนา.
- กิตติมา สุรสนธิ. (2552). *ความรู้ทางการสื่อสาร*. กรุงเทพฯ: คณะวารสารศาสตร์และสื่อสารมวลชน มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- พระครูโสภณธรรมวิจารณ์ (ทรงพล อัสกาโร). (2559). *รูปแบบการเผยแพร่พระพุทธศาสนาของพระธรรมทูตในจังหวัดอ่างทอง* (วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ). พระนครศรีอยุธยา: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- พระมหาฐานันดร เขมปญโญ. (2557). *กลยุทธ์การเผยแพร่พระพุทธศาสนาของพระบัณฑิตอาสาบพื้นที่สูงของภาคเหนือตอนบน* (วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต

สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ). พระนครศรีอยุธยา: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

พระมหาประสาน อนุวตฺโต. (2559). *การพัฒนาการเผยแผ่พระพุทธศาสนาของสำนักปฏิบัติธรรมประจำจังหวัดพระนครศรีอยุธยา* (วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ). พระนครศรีอยุธยา: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

ภัชลดา สุวรรณนวล แลพประสิทธิ์ พันธวงษ์. (2560). กลยุทธ์การจัดการเชิงบูรณาการทางพระพุทธศาสนากับการพัฒนาในยุค Thailand 4.0. *วารสาร มจร.อุบลปริทรรศน์*, 2(1), 76-89.

เสฐียร พันธรังษี. (2551). *ศาสนาเปรียบเทียบ*. กรุงเทพฯ: ผดุงวิทยาการพิมพ์.

องค์การเผยแผ่วัดประยุรวงศาวาสวรวิหาร. (2553). *วิชาการศาสนา*. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.